

Adelina Cortina Benajas

(València, 1891 - Guadalajara (Mèxic), 1976)

Va estudiar a l'Escola Normal Superior de València el 1905. Del 1913 al 1915 va treballar de mestra el Grup escolar Cervantes de València, un centre referent de renovació pedagògica. Del 1915 al 1918 va estudiar a Madrid a l'*Escuela de Estudios Superiores del Magisterio, Sección de Ciencias*. El curs 1918-1919 va treballar a l'escola de Lloc Nou de Fenollet, i l'1 de novembre del 1919 s'inicià a l'Escola Normal Femenina de Girona.

Professora de la Normal femenina de Girona, el gener del 1921 es casarà amb Miquel Santaló i Parvorell, professor de geografia de la Normal masculina. El matrimoni tindrà tres fills: Adelina, el 1922; Joana, el 1924, i Miquel, el 1928. M. Santaló serà el primer alcalde de Girona durant la República i, a més de professor de caire actiu i renovador, tindrà una intensa vida política a ERC.

Les historiadores Carme Agulló i Blanca Juan, estudioses eficaces de Adelina Cortina, resumeixen la seva feina a Girona amb aquestes paraules:

Com a professora apostarà per un aprenentatge pràctic, sense imposar llibres de text, però recomanant obres de gran qualitat pel seguiment de l'assignatura, com ara els de Física i Química de Modesto Bargalló, la Física de Kleibher, la Química del Pare Vitoria i, en Història Natural, l'obra de Cendrero. Altres obres recomanades seran les de Mallart, Cajal, Estalella i, de caràcter més pedagògic, Pestalozzi, Sainz o Decroly. També adquirirà material científic per les classes com una màquina electrostàtica, una col·lecció de lentes, i un pèndul elèctric. Així i tot, allò més destacable de la seua docència és la inclusió anual d'eixides didàctiques amb l'alumnat a tallers, fàbriques, espais naturals i centres relacionats amb les seues matèries -particularment la seua especialitat, la mecànica-, per afavorir l'adquisició de coneixement de manera experimental i directa.

De fet, durant el període republicà durà a terme sistemàticament dues visites cada curs: una, fixa, als Tallers Mecànics Sarasa, perquè l'alumnat coneguera de manera directa la construcció i funcionament de maquinaria; i una altra a un indret diferent cada any: la fàbrica Burés de filats i teixits en Anglès, els «manantiales de agua carbónica de Amer y las minas de Osor, donde las alumnas hicieron buen acopio de minerales para sus colecciones», les centrals elèctriques de Pedret i Plaça del Molí, les canteres i forn de cal hidràulica a Des Pedreres, la fàbrica d'extractes i productes químics de Celrà... i una conjunta amb Santaló a «Caldes de Malavella, on estudiaren les condicions geogràfiques i topogràfiques, els manantials, les termes romanes, l'embotelladora "Vichy Catalán" i les escoles públiques» (PUIGBERT, 1994: 74). I, és clar, al residir en Girona l'obligada visita als tallers de l'editorial Dalmau Carles Pla, productora d'enciclopèdies i manuals escolars per comprovar in situ el funcionament dels seus tallers de material escolar.

Va ser una professora avançada i renovadora que, a més d'actuar positivament en la docència i en l'alumnat, va jugar un bon paper en la direcció de la Normal Femenina, i en la Normal unificada els anys republicans. Fins i tot durant els anys de la Guerra Civil, quan Josep Mascort va deixar de ser comissari-director, Adelina va assumir provisionalment la direcció del centre.

Destacada per la seva actitud progressista en el camp de l'educació i, també, en el social i polític. Durant els anys de guerra va col·laborar amb el Comitè local del Socors Roig Internacional i va fer classes a obrers. I

en la mesura del possible varen continuar l'ensenyament el programa marcat.

El gener del 1939 marxarà a l'exili amb el seu marit i dos dels seus fills. La filla petita ja havia marxat abans a París. S'establirà amb la família a Cotlliure i ben aviat de manera fixa a Seta. El 8 de setembre de 1942 tota la família embarcarà en el *Maréchal Lyautey* al port de Marsella amb destí a Mèxic, via Casablanca. Arribaran a Veracruz el 16 d'octubre. Mentrestant les autoritats franquistes, en plena campanya de depuració del magisteri, la sancionaran separant-la del magisteri.

Establerts primer a la capital federal de Mèxic, Adelina farà classes particulars fins el 1948. El 1947 va rebre l'autorització del cap de l'oficina de la Universitat Nacional de Mèxic per exercir la càtedra de Ciències Biològiques. Un any més tard va opositar a la plaça de catedràtica de Física d'Escoles Normals Urbanes i va aprovar. El 1954 s'establiren a Guadalajara (Jalisco), on residia la seva filla

Després de la mort del seu marit, l'1 de gener de 1962 a Guadalajara, va visitar València amb el fill però tornà a Mèxic. Va morir a Jalisco el 24 de juny de 1976.

Salomó Marquès i Sureda

Text elaborat per a l'exposició "De la República a l'exili: els camins de les mestres" a la Biblioteca del Campus Barri Vell de la Universitat de Girona del 07/03/2023 al 23/06/2023.

Més informació a DUGiDocs: <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/22658>